

УДК 661.832 (088.8)

Т.В. Перекупко, О.М. Шеремета, І.Є. Максимович, К.І. Блажівський

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра хімії і технології неорганічних речовин

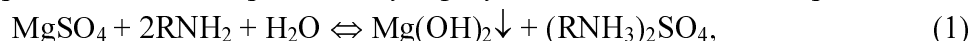
ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ РЕГЕНЕРАЦІЇ ВІДПРАЦЬОВАНИХ РОЗЧИНІВ СУЛЬФАТУ МОНОЕТАНОЛАМОНІЮ ОКСИДОМ КАЛЬЦІЮ

© Перекупко Т.В., Шеремета О. М., Максимович І.Є., Блажівський К.І., 2000

Досліджено регенерацію розчинів сульфату моноетаноламонію негашеним вапном. Вибрано оптимальну кількість оксиду кальцію від стехіометричної норми та тривалість процесу для досягнення високих значень ступеня регенерації.

The regeneration of solutions of ethanolaminesulfate by calcium oxide was investigated. The optimum quantity of calcium oxide from stoichiometry and reaction time of the process were selected.

Переробка розчинів сульфату магнію в оксид магнію моноетаноламіновим способом супроводжується утворенням маточних розчинів сульфату моноетаноламонію за реакцією

де R = -CH₂-CH₂-OH.

Техніко-економічні показники запропонованої технології оксиду магнію [1–2] залежать найперше від ефективності стадії регенерації відпрацьованих розчинів, де сульфат моноетаноламонію перетворюється в моноетаноламін, який повертається на осадження гідроксиду магнію за реакцією (1).

Регенерацію сульфату моноетаноламонію можна здійснити його взаємодією з лугами, найдешевшим з яких є негашене вапно. Реакція регенерації у цьому випадку описується рівнянням

де n = 0,5; 2.

З метою визначення оптимальної кількості вапна для досягнення максимально можливого ступеня регенерації дослідження виконували, змінюючи цю кількість в межах 75–300% від стехіометричної норми за рівнянням (2) при різній початковій концентрації сульфату моноетаноламонію у розчині (14,5 і 7,9 мас.%). Вихідні розчини сульфату моноетаноламонію готували нейтралізацією водних розчинів свіжоперегнаного моноетаноламіну сульфатною кислотою до pH=7,0. У дослідах використовували тверде негашене вапно класифікації “ч” з вмістом 96% основної речовини. Ступінь регенерації розраховували як відношення різниці початкової і рівноважної концентрації іонів SO₄²⁻ у розчині до початкової їх концентрації. Концентрацію сульфат-іонів у розчині визначали гравіметричним методом [3].

Залежність ступеня регенерації від кількості вапна показана на рис.1, з якого видно, що при стехіометричній кількості лужного реагента для концентрованих розчинів сульфату моноетаноламонію (крива 2) ступінь регенерації має невисоке значення (53,2%). Із

збільшенням кількості CaO ступінь регенерації зростає і при 225–250%-ій кількості досягає максимального значення у цих умовах, яке перевищує 99%. Можливість досягнення високих значень ступеня регенерації тільки з великим надлишком оксиду кальцію можна пояснити тим, що в органічному середовищі вапно має невисоку розчинність і розчиняється тільки у міру взаємодії з сульфатом моноетаноламонію. Утворений кристалогідрат сульфату кальцію, випадаючи в осад, покриває поверхню твердого оксиду кальцію, тим самим гальмуючи перебіг реакції (2). Надлишок вапна надає можливість зсунути рівновагу реакції ліворуч, тобто прореагувати ще деякій кількості сульфату моноетаноламонію і тим самим суттєво підвищити ступінь регенерації. У зв'язку з менш жорсткими умовами перебігу реакції (2) у розведених розчинах, регенерація відбувається ефективніше при усіх використаних кількостях оксиду кальцію, а максимальний ступінь регенерації досягається вже при 150%-ій кількості CaO (крива 1).

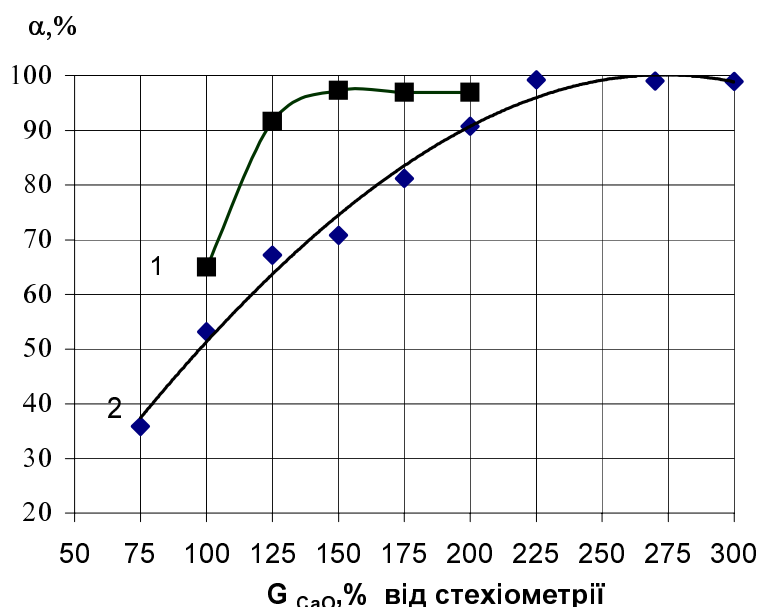

Рис. 1. Залежність ступеня регенерації α (%) від кількості негашеного вапна G_{CaO} (%) від стехіометричної норми для розчинів з різною початковою концентрацією сульфату моноетаноламонію, мас. %: 1 – 7,9; 2 – 14,5

Як бачимо з одержаних результатів, в розчинах з нижчою концентрацією сульфату моноетаноламонію при стехіометричній нормі і невеликому надлишку вапна значення ступенів регенерації значно вищі, ніж для розчинів з високим початковим вмістом $(RNH_3)_2SO_4$. Це, очевидно, зумовлюється тим, що в умовах нижчої рушійної сили процесу утворені частинки сульфату кальцію мають грубодисперсну структуру, тому меншою мірою екранують частинки твердого оксиду кальцію, не перешкоджаючи його розчиненню і взаємодії в розчині з сульфатом моноетаноламонію. З концентрованих розчинів випадають дрібніші частинки гіпсу, які, покриваючи поверхню вапна, спричиняють те, що в зоні реакції концентрація останнього незначна, чим і пояснюються значно нижчі максимальні значення ступеня регенерації порівняно з розведеним початковим розчином. При великому надлишку вапна цей фактор перестає відігравати вирішальну роль, надлишок вапна без перешкод може розчинятися і взаємодіяти, тому для низькоконцентрованих розчинів

внаслідок нижчої рушійної сили максимальне значення ступеня перетворення дещо нижче, ніж для розчинів з високою початковою концентрацією сульфату моноетаноламонію (98,3% проти 99,3%).

Оптимальну тривалість процесу визначали для розчинів з такою самою початковою концентрацією сульфату моноетаноламонію в них, використовуючи стехіометричну норму вапна. Проби рідкої фази через певні проміжки часу відбирали за допомогою пробовідбірника спеціальної конструкції, в якому рідина під дією вакууму протягувалася через фільтр Шотта, щоб уникнути захоплення нею твердої фази гіпсу. У пробах визначали вміст іонів Ca^{2+} комплексонометричним об'ємним методом в присутності твердого індикатора калькону [4] та вміст іонів SO_4^{2-} гравіметричним методом [3].

Зміна концентрації цих іонів в часі показана на рис.2, з якого видно, що для обидвох концентрацій сульфату моноетаноламіну в розчині оптимальною тривалістю процесу регенерації є 30 хв., оскільки при подальшому збільшенні часу взаємодії концентрація іонів в розчині залишається практично сталою.

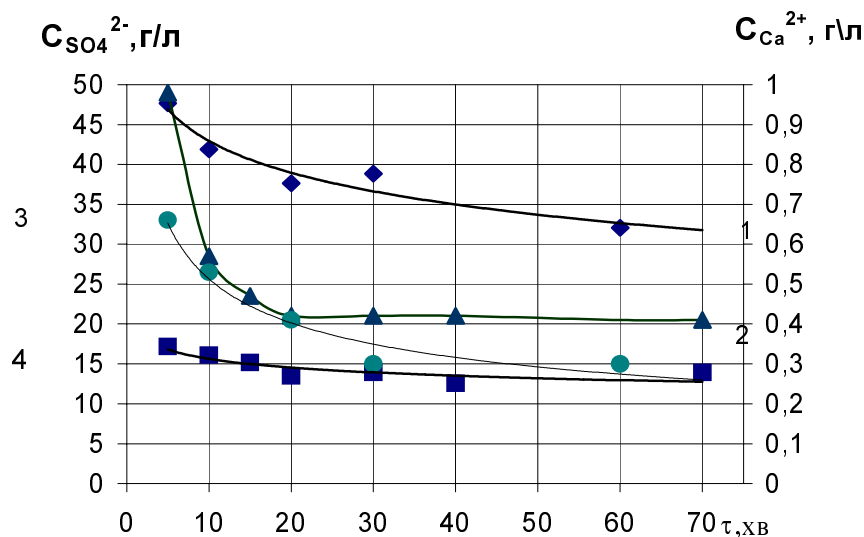

Рис. 2. Зміна концентрації іонів $\text{C}_{\text{SO}_4^{2-}}$ (криві 1, 4) і $\text{C}_{\text{Ca}^{2+}}$ (криві 2, 3) (г/л) в часі τ (хв.) для розчинів з різною початковою концентрацією сульфату моноетаноламонію, мас. %: 1, 3 – 14,5; 2, 4 – 7,9 і стехіометричної кількості вапна

Обробка цих кінетичних даних за відомим методом симплексів подібності [5] показала, що реакція (2) має другий порядок за сульфатом моноетаноламонію, а константа швидкості процесу при 20°C становить $0,028 \text{ л}/(\text{моль}\cdot\text{хв})$.

1. Новая технология получения оксида магния путем утилизации отбросных хлор-магниевых растворов / В.Т. Яворский, Т.В. Перекупко, Н.И. Блаживский, И.Е. Максимович // Тез. докл. Всесоюз. научно-техн. конф. "Интенсивные и безотходные технологии и оборудование": В 2 ч. Ч.1. Волгоград, 1991. С.55. 2. Яворський В.Т., Перекупко Т.В., Макідо О.Ю. Дослідження кінетики осадження магнію гідроксиду з розчинів магнію сульфату моноетаноламіном // Вісн. ДУ "Львівська політехніка", 1997. №332. С.148–150. 3. Унифицированные методы анализа вод / Под ред. Ю.Ю. Лурье. М., 1973. 4. Таубе П.Р., Баранова А.Г. Практикум по химии воды. М., 1971. 5. Теорія процесів виробництва неорганічних речовин / І.М. Астрелін, А.К. Запольський, В.І. Супрунчук, Г.М. Прокоф'єва // За ред. А.К. Запольського. К., 1992.